

Gellérfy László

BÜNTETETT SZAVAK

Rég tudjuk, nem az a kérdés, hogy mi a történelem, hanem az, hogy mindennapi életünkben mi válik történelemmé.

1985. október 22. Lakitelek. Akár történelemmé is válhatott volna, de nem vált!!

Csak kevesen emlékezünk rá, hogy a két évvel későbbi rendszerváltó sátorálítást egy furcsa, szokatlan kiállítás-megnyitóval egybekötött verses felolvasó est előzte meg.

Ha a rendszerváltás történetébe nem is került be – csupán egy szerény dokumentumként jelent meg róla évekkel később – az évfordulón talán érdemes felidézni ezt az estét, erősen szubjektív megközelítésben.

*

Az MTV Szegedi Körzeti Stúdiója meghívót kapott a lakiteleki művelődési ház Élő antológia című, kiállítás-megnyitóval egybekötött felolvasó estjére.

Egy híradós tudósítást megérhet – gondolhatta az aktuális szerkesztő, és rám szignálta a munkát. Vegyétek fel, aztán majd csináltok belőle valamit!

Boldog békeidők, amikor még volt Szegedi Stúdió, és az MTV is megengedhet magának, hogy stábot küldjön egy kiállításra. Átlagos, hétköznapi kiállítás-megnyitóra készültünk, de a Szabadság téren át egészen az MSZMP pártközpontig elhallatszódó, elnöki vizsgálatot követő balhé lett belőle.

Már az gyanús volt, hogy annyi embert még aligha látott az akkori lakiteleki művelődési ház, melynek akkor egy Lezsák Sándor nevű, fiatal tanító-népművelő volt a munkatársa. Zárójelben jegyzem meg, hogy a munkaviszonyát természetesen nem egészen egy hónappal az est után megszüntették.

Néhányan persze tudtuk, hogy nem egy átlagos este lesz ez. Október 22-én Lakitelken, Lezsák Sándor szervezésében valami egészen különleges dolog készülhet.

Jól ismertem Sándort, máshonnan, máskorról, mások barátságából. Tudtam, itt most minden szó fontos lehet, s ha azt akarjuk, hogy tényleg ott lehessünk, hát erről bizony senkinek nem szólhatunk.

Voltunk vagy ötszázan. 1956 jegyében gyűltek össze a résztvevők. Olyan költők versei is szerepeltek a képek alatt, akiket a rendszer az ellenségeinek tartott (Máraitól Tollas Tiborig), és úgy beszéltek a nemzetről, hogy nem

törődtek a határokkal, a „szomszéd népek érzékenységevel”. Csoóri Sándor, Baka Pista, Nagy Gáspár, Szécsi Margit, Utassy, Buda Ferenc – meg mások – az előadók között. Itt hangzott el az *Egy mondat...* és Ratkó verse, a *Tánc*. A színpadon ültek a költők, felettük egyetlen felirat: ÉLŐ ANTOLÓGIA, s talán valahol még ez is: *Ragyog az októberi erdő, ragyog az októberi nap!*

Felemelő érzés volt látni és hallani azokat, akiknek a verseit sokszor csak egy-egy stencilezett, titokban terjesztett lapon olvashattuk.

Boldogemlékű Könyvklub, Kiskunmajsza! De ez egy másik történet.

*

Az estét felvettük, a néhány perces híradós anyagot elkészítettük belőle, le is adtuk, s már nem is beszéltünk róla, mígnem a titokzatos, rosszat sejtető „K” vonalon két napra rá, keresték a stúdióvezetőt az elnöki titkárságról.

Regős Sándor kórházban volt, így a helyettese – akiről aztán jóval később sok mindent megtudtunk – intézkedett.

– Éberség, éberség! – mondogatta. Ma már tudom, hogy miért. – Ki és mit forgatott a napokban valamilyen „Telken”???

Valószínű Kistelek lehet, mondta az elnök – akkor éppen Kornidesz Mihály – jól értesült titkárnője. Az elnök et. felesége odavalósi.

Mint felbolydult méhkas, kereste mindenki az ominózus kisteleki anyagot, de semmi. Hetek óta nem forgattunk Kisteleken.

ÉN hülye, mert már akkor okosabb akartam lenni, mint kellene, szóltam, hogy Kisteleken nem, de Lakitelken, ott tényleg forgattunk.

Na, ezt nem kellett volna! Beindult a gépezet. Azonnali megtekintés! Ketten ülünk egy vágószobában, a főszerkesztő-helyettes meg én. Fejhallgatót kellett felvenni, hogy a műszaki kollégák ne hallják az anyag hangját!!! Kész örület. Volt vagy másfél óra a teljes nyersanyag, a cenzor végignézte türelemmel, de nem értette, mi baj ezzel az egésszel.

Még szerencse, hogy nem értette, így aztán nem is neki kellett döntenie a szalag sorsáról. Mindenesetre jobb a békesség, bezárta a páncélszekrényébe, és jelentett a „K” vonalon – ami nem is piros volt, sima fekete. Ott is, meg máshol is. A szalagot még aznap autóbába tették, meg sem álltak vele az MTV elnökéig.

A szalag sorsáról sokáig nem tudtunk semmit. Még évekkel később is csak annyit lehetett hallani, hogy a pártközpontban, Lakatos Ernő megtekintőjében végezte be sorsát.

Mások szerint megnézték, és „AZONNAL TÖRLENDŐ” megjegyzéssel küldték vissza Szegedre.

De lehet, hogy nem. Lehet, hogy ma is megvan, és békésen várja sorsát az MTV archívumának valamelyik polcán.

Ha még egyáltalán van MTV, és van még archívum. Csak megjegyzem, nincs!!.

*

(Nyitnék itt egy rövid zárójelet.)

A Belügyminisztérium ügynöki jelentésében a részletes beszámoló mellett az is olvasható, hogy megbízható informátorok szerint az MTV Szegedi Stúdiója nemcsak rögzítette, de adásba is helyezett az estből néhány rövid részletet. Imádom olvasni ezeket a jelentéseket – már amit lehet –, jó tudni, hogy figyelték rám. Már akkor is!!!! Ma is, csak ma nem így hívják a „jólértesült informátorokat”).

*

Nem lenne teljes a történet, ha jó egy évvel ezelőtt nem derül ki, hogy igen, a felvétel megvan. Itt van egy DVD-példánya a kezemben.

Gondos? Előrelátó? vagy csupán Számító? kezek mégiscsak megőrizték, és pénzt, hatalmat, befolyást csináltak belőle. Egyebek mellett ez is, meg sok más is persze, az egykori szerény, szegedi segédoperatőrt egészen az MTVA Közalapítvány elnöki székéig repítette.

*

Tanulság? Tulajdonképpen semmi. Csak egy apró magyarázat arra, én *hogyan nem lettem* a lakiteleki rendszerváltó történelem krónikása.